

НАЧАЛНИ ФОРМИ НА ДРЕВНАТА КИТАЙСКА ПИСМЕНОСТ

Георги Златев

FIRST FORMS OF THE ANCIENT CHINESE WRITING SYSTEM

Georgi Zlatev

Като един от най-важните символи на човешката цивилизация, писмеността се е появила в процеса на социалния прогрес от примитивизъм към цивилизованост. Писмеността в този смисъл се появява за пръв път на Изток. Тя може най-общо да се класифицира в две основни категории: писменост, изградена от графични символи, и такава, базирана на азбучна система. Най-старите писмени паметници, създадени от източните народи, водят началото си от рисунки и затова попадат именно в първата категория.

Също както древните езици на Шумер, Египет и Индия, които спадат към категорията пиктограми, и китайската писменост се е зародила под формата на „рисунки“. Различното обаче при тези гореспоменати пиктограмни езици е, че те са изгубили своята употреба в процеса на историята и само китайската продължава да съществува и да се използва и до наши дни. Независимо от сменящите се с времето династии китайските йероглифи са запазили своята форма, без да претърпят значителни промени, и досега запазват качеството си да предават значения чрез своята структура.

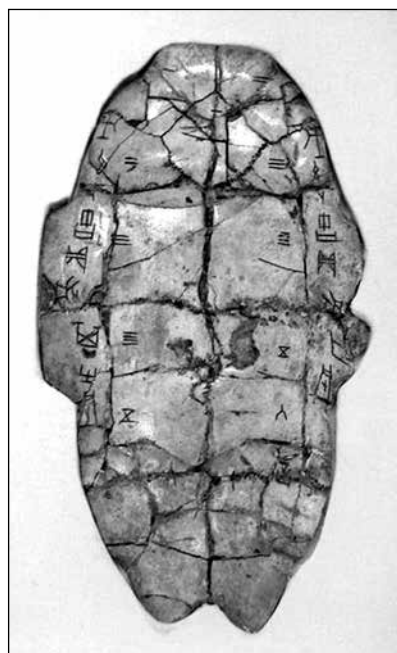
Историята на Китай наброява около седем хилядолетия, а историята на древнокитайската цивилизация обхваща почти една трета от този дълъг период от време. Нейното начало се отнася към границата на 3. – 2. хил. пр. Хр. За неин край се смята упадъкът на империята Хан (220 г. сл. Хр.).

Далече на изток от древните цивилизации на Египет, Месопотамия и Индия през 2. хил. пр. Хр. на територията на Северен Китай се образува робовладелско общество, а след това възниква и държава. Тя полага основите на историческото и културно развитие на китайската цивилизация и оказва дълбоко влияние върху еволюцията на цяла Източна Азия. Епохата на Древността в Китай се характеризира с бурно развитие на земеделието и техническо усъвършенстване на занаятите, с натрупване на научни

познания за заобикалящия свят и създаването на множество изобретения с огромно значение за бъдещето на човечеството. Древните китайци издигат в култ образоваността и грамотността. Те създават невероятно богата писмена традиция, благодарение на която философските възгледи и културните постижения на древното китайско общество и днес са неразделна част от световната култура.

Съдейки по всички налични данни, както археологически, така и от писмените паметници на границата между 3. – 2. хил. пр. Хр., цивилизацията, образно казано, стои на прага на Древен Китай. За това свидетелстват в частност находките на прото-писмени знаци на редица къснонеолитни култури, в това число и в лушанското селище при Сиан (西安 Xi'an) (средата на 2. хил. пр. Хр.). Но за реални държавни образувания можем да говорим само при развитите бронзови култури от втората половина на 2. хил. пр. Хр., сред които на първо място стои писмената градска култура Шан-Ин (商殷 Shang Yin), открита в Северен Китай още в края на XIX в. и активно изучавана оттогава чак до наши дни.

За династия Шан (XVII – XI в. пр. Хр.) научаваме предимно от гадателните надписи върху кости на животни и черупки на костенурки, наречени Jiaguwen (甲骨文), открити в село Сяотун, близо до град Анян (安阳 Anyang) (пров. Хънан). Съдържанието на надписите отразява различни исторически периоди от развитието на обществото, най-ранният от които е може би началото на 2. хил. пр. Хр. Тези надписи са били гравирани върху черупки на костенурки и кости на животни, които впоследствие били нагривани, докато се появят пукнатини по повърхността им. По тези пукнатини оракулите са се опитвали да гадаят за бъдещи събития по определена формула. Тя се състои в отбелязване на деня на гадаенето, въпроса към гадателя и неговия отговор и записване на събитието, реално последвало след гадаенето. В тази древна пиктографска писменост учените виждат първообраза на китайското йероглифно писмо.

Въпреки пиктографската същност на гадателните надписи върху кости, по времето на дин. Шан те са били развити до напълно функционираща писмена система, чрез която древният китайски език може да се записва в своята цялост, а не просто като отделни понятия. Символите Jiaguwen

съдържат в себе си графичен елемент, произношение и значение. Те могат да се използват, за да бъде записана всяка дума от говоримия език, и също се появяват под формата на фрази и прости изречения.

Макар да е завършена писмена система, гадателните надписи не са били стандартизирани. През епохата на надписите за гадаене древнокитайското общество представлявало племенен съюз, нееднороден в етично отношение, чиито племена говорят различни езици. Един и същ знак в това писмо следователно звучи различно.

Символите от гадателните надписи не са съгласувани по размер и структура. Въпреки че обикновено са изписвани от горе надолу, формата на костта или черупката е определяла разпределението на надписите,

което често е било произволно. Съпоставени с писмени знаци върху бронзови предмети от средата на дин. Шан и началото на Западна Джоу (XI–VIII в. пр. Хр.) гадателните надписи изглеждат опростени, което най-вероятно се дължи на трудното гравироване върху твърдите кости за разлика от лекотата, с която те се изписват върху глинените форми, в които се изливат бронзови съдове.

Изучаването на тези писмени паметници е важен източник на информация за развитието на съвременната китайска писменост. Въпреки че някои от хилядите надписи са не особено трудни за разтълкуване, по-голямата част са все още неизвестни.

БИБЛИОГРАФИЯ

Арабаджиева 2004: М. Арабаджиева. „История на Древен Китай“, издателство „Мария Арабаджиева“, София 2004

Беливанова 2011: Б. Беливанова, „Древнокитайска литература. Христоматия“, Велико Търново 2011

Нан 2009: Han Jiantang. Chinese Characters. China Intercontinental Press 2009

Oracle Bone Script: https://en.wikipedia.org/wiki/Oracle_bone_script